

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Nye digte - 1841

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Nye digte - 1841", i Heiberg, Johan Ludvig: *Nye digte - 1841*, udg. af Klaus P. Mortensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, cop. 1990, s. 167. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl05val-shoot-idm140194649885984/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Nye digte - 1841

Nye Digte's og Reformationskantatens teksthistorie
ved Berit Ziegler

Som nævnt s. 7 slutter *Nye Digte* med at rette fire trykfejl, nemlig

55,10 hver Lyd > hver en Lyd
56,18 komma i slutningen af linien falder bort
88,12 Køknet > Kjøknet
120,16 reiser > rider.

Nye Digte udkom kun én gang i J.L. Heibergs levetid, skønt de enkelte digte blev genoptrykt i *Poetiske Skrifter* 1848-49. Bemærkningen »paany samlede og ordnede« på titelbladet hentyder nemlig til, at *Nye Digte* er skilt ad – uden at der er rørt ved selve indholdet. Således er *En Sjæl efter Døden* placeret i bind II, mens resten kan findes i bind VII, hvor *De Nygifte* står som et selvstændigt værk, mens *Gudstjeneste* og *Protestantismen i Naturen* optræder under kapitlet »Smaa poetiske Compositioner«. *Nye Digte* udgjorde muligvis en syntese for Heiberg i 1841, men ikke 7-8 år senere.

Eftertiden har alligevel opfattet *Nye Digte* som en helhed. Allerede i 1862 blev værket optrykt samlet i *Poetiske Skrifter* bind X efter forsteudgavens ordlyd og ortografi; manuskript er ikke bevaret. Hans Brix gav ligeledes udtryk for sin oplevelse af enheden i *Fagre Ord* fra 1908: »Som det kan ventes af denne Forfatter, er Sammenstillingen af de fire Digte til eet Bind ikke tilfældig eller vilkaarlig; der er en indre Forbindelse mellem Bogens Led« (s. 177). Morten Borup støttede holdningen i *Johan Ludvig Heiberg* fra 1948: »Nye Digte« er bygget op som en Helhed, hvor hvert Led indtager sin forudbestemte Plads i Kæden, og Forbindelseslinier fører fra hvert Afsnit til de følgende« (s. 194).

Eftertiden bragte ligeledes Heibergs *Cantate ved Universitetets Fest i Anledning af Reformationens Indførelse samt Rectorskiftet* fra 1839 i forbindelse med *Nye Digte*. Hans Brix redegjorde således for, hvorledes *Protestantismen i Naturen* er »blevet til som en Art Rettelse til Festdigtet, i hvilket alting skulde være idel Jubel« (s. 182). Morten Borup var enig med Brix, men kom til at skrive, at *Nye Digte* indeholder »tre Tankedigte«: reformationskantaten, *Gudstjeneste* og *Protestantismen i*

Naturen (s. 192). Men kantaten har aldrig været trykt sammen med *Nye Digte* før nu i *Danske Klassikere*.

Sammenhængen mellem reformationskantaten og *Protestantismen i Naturen* understøttes af kantatens teksthistorie og dens komponist C.E.F. Weyses *Breve* ved Sven Lunn og E. Reitzel-Nielsen, I-II, DSL, fra 1964.

Af brevene til pastor F. Schauenburg Müller fremgår det, at Københavns Universitet bestilte reformationskantaten hos Heiberg maj 1839. Den 8. oktober afleverede Heiberg resultatet, og Weyse skrev: »Den er meget lang, og efter [prof. H.N.] Clausens Mening uantagelig, fordi Heiberg ikke har besjunget Reformationen, men – den Høgelste Philosophie.« (brev 111). Heiberg var da tvunget til at omarbejde en del partier fra hegelisk filosofi til kristelig. Partier, der måske er anvendt i *Protestantismen i Naturen* to år senere.

Den 18. oktober modtog Weyse den omarbejdede kantate, men var ikke tilfreds med resultatet: »Cantaten er da i øvrigt lang nok, og bestaer i ikke mindre end 12 Nummere, foruden 2 Chor til Rector Indsættelsen, jeg endnu ikke har modtaget af Digteren og 5 Nummere til Promotioner, hvoraf der da denegang Intet passerer« (brev 117). Heiberg måtte på Weyses foranledning forkorte kantaten og opgive numrene til promotionerne. Den 26. oktober slutdaterede Weyse musikken til reformationskantaten med 9 numre og 3 dage derefter kompositionen til rektorskiftkantaten med 2 kor.

Reformationskantaten havde derfor to eller flere udførelser, før Universitetet og komponisten var tilfredse. Men kantaterne var tænkt som en helhed og hører såvel indholdsmæssigt som teksthistorisk sammen.

Til festen den 11. november opførtes først reformationskantaten og derefter rektorskiftkantaten, evt. med et kort mellemrum. Ifølge *Københavns Universitets Aarbog* fra 1839 blev »Sange udført af Studerende« efter festtalen og før rektorskiftet.

Modtagelsen af kantaterne var positiv. »Den hurtig komponerte Universitæts-Cantate har fundet megen Bifald«, skrev Weyse den 18. november (brev 121). Og til Heiberg skrev han den 15. december: »Vor Reformations Cant. har gjort Furore« (brev 131). Se videre i noter s. 177.

Kantaterne blev trykt 10 dage efter festen. Således skrev Weyse den 22. november: »Item ligger der til Dig Heibergs Cantate og

Scheels Program til Univeristatsfestens» (brev 122). Det ældste tryk af kantaterne, fra 1839, opbevares på Det kongelige Biblioteks Småtryksafdeling og er gengivet her. Det er formentlig identisk med trykket fra den 22. november.

Kantaterne blev hyppigt genoptrykt i digterens levetid. I 1840 og 1842 samt i J.M.L. Hjorts *Samling af Sange* bind III nr. 38 uden trykkeår. Endelig optog Heiberg kantaterne i *Poetiske Skrifter* bind VIII fra 1849. Alle udgaver er sammenfattet under tre romertal. Forskellene mellem teksterne er ganske få og skyldes trykkeriernes husnorm.

Afvekslende med andre kantater har reformations- og rektorskiftekantaterne været i fortsat brug ved Universitetets årsfest i november, og *Hellige Flamme* er som bekendt Universitetets musikalske symbol.

Litteratur

- Vilh. Andersen: *Danske Studier*, 1892
Vilh. Andersen: *Tider og Typer af dansk Aands Historie. Første Bog: Det nittende Aarhundredes første Halvdel*, 1915
Otto Borchsenius: *Fra Fyrreerne. Litterære Skizzer. Anden Række*, 1880
Morten Borup: *Johan Ludvig Heiberg I-III*, 1947-49
Georg Brandes: *J.L. Heiberg i Samlede Skrifter* Bd. 1, 1899
Hans Brix: *Fagre Ord*, 1908 og senere.
Henning Fenger: *The Heibergs*, 1971
Kjøbenhavns flyvende Post 1827-37. Fotografisk optryk med efterskrift af Uffe Andreasen og registre ved Marie-Louise Krog-Meyer. I-IV, DSL 1980-84.
Klaus P. Mortensen: *Thomasines oprør – en familiehistorisk biografi om køn og kærlighed i forrige århundrede*, 1986
Erik A. Nielsen: *Det interessante i Ideologihistorie* I, red. Aage Henriksen, Erik A. Nielsen og Knud Wentzel, 1975
Paul V. Rubow: *Dansk litterær Kritik*, 1921
Paul V. Rubow: *J.L. Heiberg i Dansk Biografisk Leksikon* 2. udg.; i 3. udg. rev. af Uffe Andreasen
Rudolph Schmidt: *Sex Foredrag*, 1878
Bodil Wamberg: *Johanne Luise Heiberg*, 1987
Niels Birger Wamberg: *H.C. Andersen og Heiberg*, 1971